

«Ha pedig nem szükséges, vagyis ha az egy és több tanítós összes elemi népiskolák részére ugyanegy tanterv szolgálna zsinormértékül, — ez esetben az osztatlan iskolában minő tantárgy- és osztálycsoportosításokkal, szóval minő módon lehetne az általános tantervben kitűzött célt biztosítani?» A feleletek apr. 1-ig adandók be.

Pályázat-hirdetés.

Pályázat hirdettetik oláh tannyelvű népiskolákban használandó oly gyakorlati magyarnyelv tanítási könyvre és hozzávaló vezérkönyvre, mely a magyar nyelv kötelező tanításáról szóló 1879. évi XVIII. t.-cz. végrehajtása tárgyában 1879. évi június hó 25-dikén 17,284. sz. a. kelt rendelettel kiadott miniszteri tantervnek és utasításnak megfelelően a magyar nyelvnek a nem magyar ajkú népiskolák I., illetőleg II—IV. osztálya számára előirt teljes tananyagát módszeres feldolgozásban magában foglalja.

Pályázhatni nyíltan a szerző megnevezésével, esetleg nyomtatott munkával is. A pályamunkák 1901 szept. 30-ig a M. Tud. Akadémia főtitkári hivatalához küldendők be.

Jutalma: *Román Petre (Petrovoszellő) község adományából ezer korona és ez összegnek időközi kamatai.*

A munka a szerző tulajdona marad.

A beérkezett munkák megbirálására az Akadémia 3 tagot küld ki és ezekhez csatlakozik a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megbízásából két pædagogus bíráló, kik egyúttal arról is véleményt mondanak: vajjon engedélyezhető-e a nyelvkönyv a népiskolák használatára.

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Évi nagygyűlés 1900 január 20-án.

Jelen vannak: *Hegedüs István* elnöklése mellett Bokor József, Demezky Mihály, Erődy Béla, Ember János, Groó Vilmos, Gyulay Béla, Hegedüs Béla, Heinrich Gusztáv, Kovács János, Kirchner Béla, Kerékgyártó Elek, Lázár Béla, Lederer Ábrahám, Lakits Vendel, Munka Sándor, Nagy László, Négyesy László, Oldal János, Pasteiner József, Péterfy Sándor, Petz Vilmos, Radó Vilmos, Sántha Lajos, Schmidt Ágoston, Szinnye József, Verédy Károly, Waldapfel János, Zsengery Samu, Trájtler Károly, utóbbi mint jegyző. Nagy számban vendégek.

I. Elnök az ülést következő beszéddel nyitja meg:

Tisztelt közgyűlés!

Nekem jutott a szerencse, hogy tisztelt kartársaimat társaságunk VIII. közgyűlése alkalmával üdvözöljem. Akár egy küzdelmekben, változásokban, tervekben és aspirációkban, de egy-szersmind gyakran fájdalmas csalódásokban, mind a halálíg keserű emlékekben gazdag XIX. század utolsó, akár egy új század első évébe léptünk: mi, kik aggodó gonddal, odaadó lelkesedéssel az emberré léétel nehéz tudományával foglalkozunk: elmélyedünk és meghatottsággal gondolunk a lezajlott multa és a tapasztalat által mérsékelt reményekkel nézünk a jövőbe. Számba vesszük a mult örökségét. A XIX. századnál gazdagabb örökhagyó század talán sohasem volt. Csak az irodalomban: a felélesztett klasszicizmus, a maga hideg eszményiségével nyitá meg e századot, mely átcapott a nemzeti szenvedéseket, a nemzeti erőket fölszabadító romantikába, midőn a szép helyébe az igazság lépett; majd ez igazság, megsegítve a természettudományok hihetetlen föllandulásával együtt járó csodákkal határos fölfedezésektől, a realitás értékét juttatta fölényre, mely az irodalomban a legszélsőbb realismusra és a verismus és symbolismus hangzatos nevei alatt féktelen kételkedésre vezetett. A század vége a visszahatás, mely uralkodó lett mindenütt.

És minden áramlat visszatükrözött a művészetben. De ép úgy visszatükrözött a pædagogióban is.

Fichte individualis szabadsága és Herbart eszmetársítás-elmélete, Herbert Spencer fejlődéstana és sociologiai fatalismusa csak jelzik azon óriási szakadás két szélső pontját, melyek közt a pædagogia törekedett az embernevelés feladatát és eszközeit megtalálni. A század elején Fröbel mint legdrágább, legértékesebb pædagogiai kincset tekinté a gyermek játékszenvedélyét, mert benne az egyéniség csiráját látta; a század végén a társadalmi élet vonásait keressük a gyermekben is. Még az æsthetikában is a művészi képzelem physiologiai képét igyekszünk megrajzolni.

Tartózkodom a politikai és nemzetgazdasági élet terén hasonló ellentéteket mutatni föl. Kétségtelen tény, hogy a szellemi életben minden szorosán összefügg: a közgondolkozás láthatatlan légköre vesz körül és ejt hatalmába. Lehet-e csodálkozni, hogy az a század, melyet az előző XVIII. századdal szemben a realismus századaként tekinthetünk, rányomta bélyegét az emberi tevékenység minden ágára? De mégis egy jellemvonását kell még kiemelnem, melyért a XIX. századot a leggazdagabb örökhagyónak nevezhetem: ez az

egyetemesség a tudomány minden ágában és mindamellet a *szak-szerű* tudásnak gyakran a végtetekig űzése. Ezért hagy ránk annyi *jelszót* és minden *jelszó* mondhatni kizárólagos hatalommal követeli a maga érvényesülését. Sehol inkább nem érezzük ezt, mint a pædagogia terén, hol a leendő nemzedéknek az új életre való fölfegyverzéséről, sőt a fegyverek használatába való begyakorlásáról van szó. De még ha hozzá vesszük a számban nem nagy, sok ellenséges elem közt vezetésre hivatott magyar nemzet különleges helyzetét, nem zúdíttja-e reánk akaratlanul, sőt ép hazaszeretetből, valódi nemzeti fölbuzdulásból az egyetemes emberi és sajátos nemzeti nevelés a feladatok és megoldandó kérdések egész sokaságát? Mióta csak társaságunkat újjászerveztük: az úgynevezett tanügyi politika mennyi változását éltük át; észrevétlen ügyesen kitalált jelszavakkal mint lepleztük el magunkat is elámítva az ellentéteket, mint hidaltuk át bizony gyakran igen keskeny pallóval a legnagyobb szakadékokat. Csak a gymnasium és polgáriskola reformkérdéseire utalok. Mint állandó jelszót, mely a pártokat egyesíté, és mindig újabb lelkesedéssel tölti el, kettőt hagyott ránk a múlt; egyik a nevelés hazafias elemeinek nemcsak gyarapítását, de egész nevelésünknek hazafias szellemben való átalakítását, a másik az *aesthetikai* érzés fejlesztését hirdető jelszó. Az előbbi egyelőre kiforrott alakot öltött az új tantervben és remélhetőleg a kívánt irányban fog valósulni az életben. Erről hát nem szólok. De engedjek meg, hogy szóljak az *aesthetikai* nevelésről. Fölvette a kérdést a milieniumi tanügyi kongresszus nem is egy alakban és az oktatás nemcsak egy ágában. A tanügyi irodalomban egyelőre kevés visszhangra talált; de a múlt évben szokatlan nagy hévvel indult meg egy áramlat, mely a közvélemény hatalmával követeli az *aesthetikai* érzés fölkeltését és fejlesztését az egész vonalon: a népiskola beszéd- és értelemgyakorlataihoz használt képek művészi kivitelének, a középiskola irodalmi és történeti oktatásával kapcsolatban, sőt részben külön adandó műtörténeti tájékoztatásnak és a rajztanítás valamint a tanárképzés megfelelő reformjának alakjában. Lehet-e csodálkozni, ha e jelszó foglyul ejtett. A röpiratok, czikkek egész sora keletkezett, művészeink lelkesedéssel karolták föl, a hírlapirodalom legmelegebb pártolásban részesíté e mozgalmat. A múlt évben egyes gymnasiumokban az önként vállalkozóknak műtörténeti összefoglaló előadások tartattak skioptikon által vetített képekkel illusztrálva, a műtárlatokat megnyitották az ifjúságnak, a színházban

bevezető æsthetikai méltatás mellett színházi előadásokat rendeztek, a nyár folyamán pedig a vidéki tanároknak a műtörténelemből póttanfolyamot nyitottak. Közoktatási kormányunk mindenben buzdító példával járt elől és a lehető anyagi segílyt készséggel megadta, sőt szaktanácskozmányok útján tájékoztatá magát s mintegy irányzá a közvéleményt e felette fontos ügyben. Az egész mozgalomnak alig volt jelentősebb mozzanata, mint a budapesti tanárok szakértekezlete, mely a rendezett műtörténeti előadások útján szerzett tapasztalatok pædagogiai értékének mérlegelésével foglalkozott. Ez értekezleten történt felszólalások, de a tanügyi irodalomban megjelent cikkek végeredményekép én legalább csak annyit állapíthatok meg, hogy a kérdés távol áll még attól a kiforrástól, mely nélkül a gyakorlati végrehajtást tantervi reformnak vagy adandó utasításoknak alakjában eszközölni lehetne. Teljesen összhangzottak a legkomolyabb felszólalások a rajztanítás oly irányú reformjára nézve, mely a szabadkézi rajz minél korábbi érvényesítését, a műtörténeti fejlődés jellemző részleteihez a látóképesség fejlesztését és lehető öntudatosá tételét tekinti az igazi æsthetikai nevelés alapjának, mit főként minél teljesebb æsthetikai gyűjteményekre támaszkodva lehet elérni. Egyebekben oly nagy, majdnem éles volt az ellentét, hogy az egységes megoldást egyelőre lehetetlenné teszi. Mert hiszen, ha valami csodakép egyetérténék az æsthetikai nevelés oly irányára nézve, a mint a *jelszó* után megindult mozgalom visszhangzott a sajtóban: hol van a művészi ihlet, hol van a műtörténeti tudás, hol van az élénk műérzék tapintata tanárainkban, a kiktől mégis egy kissé igen sokat követelünk. Jusson csak eszünkbe a hazafias és erkölcsi nevelés messzeható kérdése mint szorított le minden egyéb szempontot. Mennyi tudás, de mennyi érzés, de mennyi lélek kell csak annak a tantervi eszménynek megvalósításához, mely gymnasiális, reáliskolai, sőt népiskolai tantervünket is oly egyetértő és egyöntetű szellemben átalakítá. És most jön az *egész* embert bizonyos irányban átalakító művészi nevelés a maga jogos követelésével. Egy hang, egy aggódó hang pendült meg az æsthetikai képzés leghivatottabb hívének: Beóthy Zsoltnak ajkán, midőn e kérdésben az orsz. tanáregyesületben felszólalt. Jellemző szavait idézem: «A művészeti oktatástól várjuk a szemlélet élesztését, a kifejező-képesség meggazdagodását, az emberi szellem munkásságának és fejlődésének nagyobb teljeségben való megismerését és egy ideálisabb ellensúlyt várunk

korunk szellemének anyagi irányzata ellen . . . de a művészeti képzés nem helyes megállapítása, nem a pædagogia alapelveinek megfelelő berendezése valónknak egy igen *kényes* elemét, *az erkölcsi elemet veszélyezteti*. Ez a hang mélyen ellentétben áll azon követeléssel, hogy ifjainkkal ideiglenes műtárlatainkat látogassuk; de ez a hang engem egy oly térre hív, mely az én saját világom és azért remélem, magának a kérdésnek oly megvilágítására szolgál, mely felette tanulságos. Azt akarom egy pár történeti adattal megvilágítani, mint állott az æsthetikai képzés a görögöknél.

A sajátképen művész nemzet szellemi fejlődésében oly tanulságos ellentéteket találunk a legmélyebb gondolkodók fölfogásában, mely nagyon is emlékeztet a köztünk fölmerült ellentétekre és minthogy a görög nép is kicsiny nép volt, tanulságos ránk nézve is. Mélyreható értekezés irására csábít e kérdés, de itt csak az aktualis érdekek szempontjából egy pár jellemző mozzanatra szorítkozom. A görög ethikai és æsthetikai nevelés összeforrt egységes irányának Homeros volt a középpontja. Limburg-Brower az igazságot fejezi ki, midőn Homeros költeményeiről így nyilatkozik: «E költemények az voltak a görögöknek, mi a Vedák az indoknak, a Korán a mohammedánoknak, megczáfolhatatlan tekintély és valódi kijelentés». A valódi görög eszményt Achilles és Odysseus fejezték ki a plasztikus bevégeztség tökélyével. Nagy Sándor a hellenismus hódító hadjáratára Homerossal indult. Az Ilias volt a feje alja, Achilles volt az élete, mely fatumszerűen mindenben Achillesével volt egybehangzó. Dr. Adam Lajos igen értékes foglalatját adja mindazon nyilatkozatoknak, melyeket Görögország legnagyobb gondolkodói tettek Homerosról, a Homeros pædagogiai becse volt úgyszólván a görög nevelés sarkalatos elve. Dio Chrysostomos nagyítás nélkül mondhatta (orat. XVIII. 8.): Homeros a kezdet, a közép, a vég, gyermeknek, férfinak, öregnek egyaránt. Nem veszem sorba az Adam által meglehetősen teljességgel egybeállított helyeket. Ha szónok nyilatkozik, nem lehet megmenekülnünk a retorika túlzásától. De ha Platon az *Államban* készül kegyetlen támadásra Homeros ellen, ő is e jellemző szavakkal kérleli meg a közvéleményt: «bizony valami kegyeletes szeretet tartóztat vissza attól, hogy Homeros felől ezeket elmondjam.» Minthogy a görög költészet összefoglaló műfajának: a drámának motívumait is Homeros adta, a dráma közvetlen hatása megdöbentti Platont és Homeros ellen tör lándzsát. E nagy férfiú erős hangját Jowett Platonról bámula-

tos nagy tudással írott bevezetésében épen azzal magyarázza meg, maga Platon is költői és művészi ihletet érzett magában; ez ihlet megérzik prózájának ritmikus zenéjén, meséinek, mythosainak ragyogó színeiben; tehát tudta, mint ejti meg a lelket a szép, mely a lelkében élő *ethikai igazság*-gal jött ellentétbe. Mindent megmond azzal a lefordíthatatlan gondolattal, hogy a *jóság* változhatlan egységben van önmagával; az élet és természet maga a változatosság: a költő ezt utánozza: ez alkotja a művészet kimeríthetetlen tárgyát. Legközvetlenebb, mondhatni egyetemes hatása pedig a költészetnek és művészetnek van; Dio Chrysostomos nemzeti elragadtatással hirdeti, hogy még az indoknál is énekelnek az ő nyelvökre fordítva Priamus szenvedéseiről, Andromache és Hecabe siralmáról, Achilles és Hector hősi tetteiről. Kétségtelen, hogy Homeros költeményeit könyv nélkül tanulták, versben és prózában mint a történeti múlt hagyományát az iskolában illusztrációk kíséretében nyomták be az ifjak lelkébe. John Otto «Griechische Bilderchroniken» cz. kitűnő munkájában kiadja a *Tabula Iliaca*-t és kiad több a görög oktatásnál használt domborművet és kétségtelenné teszi, hogy a *Tabula Iliacán* olvasható epigramma, mely felhívja az ifjút, hogy «tanuld a Homeros remekét, hogy teljes birtokában légy a bölcsesség mértékének»; Theodoros illusztrációját, mint a tanulás segédeszközét ajánlja. Ez illustratio az Iliást és Odysseát és a cycikusok szövegét illusztráló képeket tartalmaz, melyek közül a végső ép azt a jelenetet ábrázolja, mikor Anchises a szent aediculat viszi, míg Aeneas a kis Ascaniust vezeti, mintegy a görög hagyománynak a római talajra áttelepítését jelezvén. És e kép az alexandriai korszak műve, valamint az a Sándor paizs, melyet két eszményi női alak tart, kikhez *Ázsia* és *Europa* van írva, mintha az Aischylos *Perzsák* cz. darabjának Alotta királynő álmában látott *Ázsia* és *Europa* tusáját a Nagy Sándor világbirodalma keretébe foglalná és magasabb összhangban egyesítené. Íme: mint szólítá a görög művészeta történelmi hagyományt az ifjú lélekben a művészet eszményi felfogásában. Hát a történeti festmények, melyeket Mikon és Polygnotos alkottak, melyeket a vázaképek, a sarkophagok egész sora terjesztett el mindenfelé. És valóban genialis gondolat volt *Genelli*-től, hogy Homeroshoz készített körrajzaiba épen a görög-római műemlékek egyszerű motívumait használta föl*, mely eljá-

* Vázlatrajzait kiadta dr. Förster Ernő, Stuttgart, 1866.

rást a német philologusok nagy elismeréssel illették. Mert míg Tharwaldsen, Schwanthaler, Carsten és Cornelius festvényei a homerosi hősöket mintegy eszményi alakban állítják elének, Genelli Homerost a maga világába helyezi és így mintegy föleleveníti azt a módszert, melyet a görög pædagogusok követtek úgy a történelmi hagyományok, valamint a hősök eszményi megörökítésére nézve. Csak a Diomedeia legmozgalmasabb jelenetét kell megnézni, melyben Diomedes féktelenül dul: e képen látjuk Aeneas megmentését Apollo által, előtte a vadul dühöngő Diomedes fölemelt lándzsával és a kép balfelén Aphrodite a megrebbeint galamb szelidségével (egészen hiven Homeros hasonlatához) húzódik meg Iris kibontott szárnya alá; csak a haragvó Achilles békítésére küldött követséget ábrázoló jelenetét tekintsük meg, hol Achillesnek a szeretett Patroklos felé fordított arcza egyszerre jellemképet és egyszerre drámai mozzanatot fejez ki; csak az árboczhoz kötözött Odysseus arczára vessünk egy tekintetet, hogy a naiv egyszerűségben előtte megjelenő Syrének csábító csoportjával szemben kifejtett ethikai erejét megmérjük, hogy meggyőződjünk arról, mily egyszerű, csupán csak a fő mozzanatot ábrázoló, de plastikus határozottságot is kifejező képet elégnék tartottak arra, és erre helyezem a súlyt, hogy a lelkében viszhangzó, a könnyv nélkül tudott Homeros hősei a mythos ködéből az ifjú képzelem előtt minden skioptikon képnél világosabb, de aztán igazán tartós vetítéssel jelenjenek meg. A művészet volt a görög ifjú Musagetese, ki átvezeté az ifjut a történelmi mult hagyományaiába és a költői képzelem által megnagyított alakokat elé varázslá. Így láthatta az ifjú a görög tragédiákban a színpadon megelevenített hagyomány élő alakjait, a plastika alkotásait templomainak állatövén, oromfalán, ősei sarkophagján, a családi kincsek gyanánt rászállott diszedényeken, triposokon, később a pompeji és Herculanium falfestvényeiben oly megragadó formákban látható képekben... És e domborművek, e vázáképek akárhányszor az ábrázolt alakhoz odabigyesztik az illető nevét is. Ezt ma mily művészetlen eljárásnak tartanók, de a *művész nemzet* ifjú nemzedéke a *jelenet* költői szövegére gondolt. A név csak az emlékeztető szó volt az emlékezet támogatására. A drámai jelenetre figyelt és nem hívták föl figyelmét az arcz kifejezésébe való elmélyedésre, melyről Alexander Bernát oly mélyreható észrevételt tön azon előadásában, melyet e kérdésben tartott, hogy az elmélyedés annyira egyéni, annyira az egyéni hangulat

szent perczéhez van kötve, hogy ezt előidézni tömeges mutogatásnál és tömegnek adott magyarázattal lélektani képtelenség. Hiszen a görög arcok egész Praxiteles koráig még a szenttelen eszme kifejezései, ép ezért oly eszményiek. Nézzük csak meg az alexandriai művészet alkotásait, hogy meggyőződjünk arról, hogy az egyéniség kifejezése, főként a *szenvedély* ábrázolása mily távol állott e művésztől, mintha ez alakok az eszmék megrögzítései és nem a szenvedélyek élő személyesítői lennének. De az ifjúságnak van-e szüksége arra, hogy hozzá a szenvedély *lángoló* nyelvén szóljanak. Csak a lyra lángjának érezze hevét, csak a fülén át ömöljön a szív olvadó zenéje, de nem a szemén át a szenvedély látható alakja. És e ponton térek vissza Platohoz, mert épen itt a fordulópont.

Plutarchos, Platon igaz tolmácsa, de Aristoteles finom æsthetikai felfogásának is híve, egy külön értekezésben foglalkozik épen e kérdéssel. Ez értekezést Brassai kitünő fordításában ismételt elolvasásra ajánlom különösen azoknak, kik az ifjúsági olvasmányok alakjában vélik megoldani az eszthetikai képzés legfontosabb részét. Plutarchos pompás képpel illusztrálja, mit akar mondani. Azt mondja, hogy a várost is be lehet venni, ha egy kapuja tárva van, az ifjút is hiába tartjuk vissza egyéb gyönyöröktől, ha fület nyitva hagyjuk a nem neki való gyönyörök előtt. Mi, mélyen tisztelt közgyűlés, készek vagyunk nemcsak a fület, de a szemét is nyitva hagyni. Nagyon erős lehet a mi ifjaink jelleme. Plutarchos a szabályok egész sorát hozza föl, melyek mint a betegség elleni amulet, megóvják az ifjú lelkét, hogy a gyönyörök rabjául ne essék. Ilyen a költők erkölcsi gondolatainak készenlétben tartása, ilyen a bölcsészeti írók gnomái, ilyen az a tragikai bukás, mely a magokról megfélemezett hősöket éri. E tekintetben Homeros scholionjai közt is megragadó észrevetéseket találunk. Achilles kérlelhetetlen magaviseletével hybrist követett el, a görög tragikai bukás ez állandó vétségét: ezért veszti el Patroklost; Agamemnon hybrist követett el, mert elvette Achilles tisztelet ajándékát: ezért lón megalázva. És ez eszme végig húzódik a görög tragédián. Az erkölcsi mozzanat mindenütt mint benső magva a mythosnak életeleven és erős pædagogiai értéket képvisel. De hát szabad-e az ifjúságot a nyelv és szín varázslatának szabadon kitenni?

Ott van Horatius pompás levele Lolliushoz, melyben azt mondja Homerosról:

Quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Planius ac melius Chrysippo et Crantore dixit,

és költő létére keresi a Homeros erkölcsi tartalmát. Plutarchos is mélységes megjegyzést tesz, mely majdnem útmutatás azon conceptióra, melyben Dante a purgatorium büntetéseit megalkotá. Azt mondja, hogy Homerosnál Diomedes egy lándzsavetéssel Pindaros esküszegő nyelvét tépi ki, a vakmerő és buja Antinoust torkos-ságáért épen torkán találja Odysseus. Plutarchos azt akarja, hogy a költészet a bölcsészet előcsarnoka legyen. Hiszen Homeros szobrát is a pythiai jósda szentélye előtti csarnokban állíták föl. Mint a kik sötétből a napfényre akarnak menni, elébb megszokják, hogy mérsékelt világosságban s az igazságnak mesékkel szelidített fényében lássanak és így bántatlan szemmel tekintsenek azon veszélyekre, melyek környékeznek, s ne iszonyodjanak tőlük. Platon is szépen mondja, hogy az edonok királya Lykurgos bolondul cselekedett, hogy a szöllőtöket irtá ki, meg akarván gátolni a Dionysos isten által e világba hozott mámort. Inkább kellett volna a mámor istenét a józan és sz isteneivel ellensúlyozni. De mit mondjunk Xenophon és Pythagoras támadásaira, melyekkel Homeros és Hesiodos meséire rontanak. A művész nemzet sok gondolkodójában költött aggodalmat a Dionysos mámorát az ifjú szívbe varázsló költészet és művészet. Plutarchos hasonlítja Aphrodite övéhez, melylyel Hera megejti magát Zeust. Az övhöz (Szabó István kendőnek fordítja), melyben egész bájának készlete rejlik,

A szerelem, vágyó epedés, bizodalmas enyelgés,
S a hitetés, mely akárki okost meglophat eszében.

(II. XIV., 215. és köv.)

A szerelem, a csáb, a hitetés nem csal-e, nem uniszol-e, nem hizeleg-e a modern művészet és költészet minden alkotásában?

Nehogy azt higye a tisztelt közgyűlés, hogy moralistának állok be. A l'art pour l'art hiveinek kijelentem, hogy aesthetikai hitvallásom az Aristoteles felfogásában gyökerezik. Sőt továbbmegyek. Tudom, hogy csalárd módon állítá, de örök igazságot mondott Gorgias a sophista, midőn állítá, hogy a tragédia ámitás, de az ámitó igazabb, mint az, a ki nem ámit és az elámított bölcsőbb, mint az, a ki magát elálatni nem engedi.

De a finom lelkekre igaz ez. És a művész lelkekben hány-szormeging az erkölcsi egyensúly. A renaissance vallásos festészetének magasztosabb erkölcsi légkört nem kívánok és a renaissance korá-

nak erkölcei ellen Savanarolla föllázad, a XV. század költészetének erkölcsi tartalma megdöbbenően üres. A szó fényes meze hihetetlen ethikai nihilt takart.

Euripides a peloponnesosi háború morális sülyedésének közepette rajzolja meg Polyxena, Iphigenia önfeláldozását.

És ha az æsthetikusok oly könnyen elbánnak Platon rigorismusával, ne feledjék, hogy a chæronæai bukás alig tíz évvel következett Platon halála után.

Platon még meg-megkísérté az ő eszményi államát valósítani, mindig leszorult a politikai tevékenység teréről. Aristoteles már beenyugodott a hellén eszme egyeduralmát ígéro maczedon uralomba. Aristoteles ment lehetett a szenvedélyes álmodozó rajongásaitól; a tárgyias felfogás őt teszi a logikai gondolkodás, az æsthetikai ízlés, a tapasztalati lélektan nagymesterévé! Platon eszméi benyúlnak a középkor spiritualis hatalmát alkotó nagy keresztény egységbe, aspirációi a nemes lelkek tápláléka mindenha; de épen ezért érthető erkölcsi szigora. Azért elég Aristoteles politikájának 8. könyvét elolvasnunk, hogy meggyőződjünk róla, mily aggodalmas gonddal óvta e nagy gondolkodó is az ifjúságot az orgiastikus zenétől és a katharsionak mily mély erkölcsi szinezetet adott.

Mélységes tanulságokat rejtenek a felhozottak. A művészet mindenha egyes korok foglalatlja, eszményi tükre tehát a történeti oktatás eredményeit a művészi alkotások szemléletes alakjában tárja elénk. Így nemcsak hogy szükséges, de nélkülözhetetlen.

E tekintetben, ha rajztanáraink kellő művelődés-történeti készütséggel lépnek pályájukra, a különböző korok szellemét az építészeti stil ornamentikájának symbolikus kifejezésén is éreztetetik; a történet tanárai az oly módon concipált képekkel, melyeknek a Geiger-félék voltak a hatvanas években, a történet drámai mozzanatait mesékben is feledhetetlenül nyomják be a tanuló lelkébe. Érdekes ezen Geiger-féle vállalat osztrák és magyar anyagát egybevetni. Észrevétlenül a magyar jellem ereje, a magyar történet valódi tragikai mozzanatai Geigert úgy magukkal ragadták, hogy sokkal felette állnak azok a rajzok, melyeket Wenzel Gusztáv szövegével a magyar nemzet történetére vonatkozólag kiadott 1862-ben, mint azok a rajzok, melyek Bécsben 1861-ben jelentek meg, melyek fényes tanulságot tesznek arról, hogy minden kísérlet, mely egy közös osztrák-magyar hazaszeretet számára akarja megnyerni az ifjúság lelkét, megghiúsul. Mily apró, jelentéktelen történeti jele-

neteket talál Geiger, az osztrák történészek és költők segédkezővel, melyekben a magyar és osztrák történet érintkezik. Mily stilszerű-
 len erőlködés pl. Karolina császárnő látogatása a brassói inségesek
 közt; az 1838-iki pesti árvíz Wesselényi nélkül! Érdemes volna
 Hollós Lászlónak a magyar történeti festészetéről írott szép tanul-
 mányának azt az alapeszméjét megszívlelnünk, hogy voltaképp a
 valódi történeti festő, de egyszersmind a népelet genre festője is,
 Arany és Petőfi illusztrációjában találhatja legszebb, légigazabb
 feladatát. Ezt 1876-ban mondá; de a gondolat pædagogiai értékét
 ma sem vehetjük csekélybe. Ha a görög ifjú az ő költőjét találta,
 ha a Tabula Iliacat szemlélte: a mi ifjaink a magyar történet valódi
 belső lelkét látják, ha valaki igazán úgy eleveníti meg az Attila
 kardjának fölfedezését, mint azt Aranynál látjuk. De hátha egy
 valódi festő kizsákmányolná annak a jelenetnek pædagogiai becét,
 midőn Etele megszabadítja Budát a böszült bölénytől. Mélyebb-
 ható erkölcsi hatást nem is képzelek történeti képtől, ha csak ig-
 zán Aranyt illusztrálja a festő. A «Falú végén kurta korcsma» drá-
 mai jelenete a magyar szív mélységét és fenséges komolyságát el-
 feledhetetlen elevenességgel nyomja az ifjú lelkébe, ha igazán Petőfit
 illusztrálja a festő. És hiába törekszünk a stílus terén is nagyobb
 eredményt elérni, ha költőinktől sokat, nagyon sokat könyvnélkül
 nem tanítunk.

Hiában! Az emlékezet a Múzsák anyja. Ha benépesül a kép-
 zelem egy kiejtett névre, ha megindul az eszmetársítás fenséges
 láncolata egy vázlatos képpel, egyszerű körrajzzal jelzett történeti
 jelenet láttára, ha nagy költőink plastikus előadása mindig eleven-
 színekkel ujul meg ifjaink lelkében: akkor a lelkesedés beszédessé
 teszi az ajkat, színessé a tollat. Ha a képzelmet nem tápláljuk
 elébb, akkor hiába a képtár összes készlete. A történeti képen csak
 jelmezt és szembántó színzavart lát, ha az a jelenet nem szövö-
 dött a költő olvasása, sőt könyvnélkül tanulása közben az ifjú
 álmaiba. De ismételten kijelentem, hogy csak a művészi élvezetre
 való előkészítés az iskola feladata.

Igen, a művészi élvezetre való előkészítés, de nem a művészi
 élvezet magyarázata: ez a középiskolai oktatás feladata. Ezt pedig
 mindig a morális eszmék elvont világának az élénk ifjú képzelem
 segítségével való megértetésére kell használni. Mi nem keresünk
 morált a művészi termékben; a művész nem alkot morális czé-
 lokra; de mi felnőttek vagyunk; a művész a lángész ihletével meg-

áldott vagy leggyakrabban megátkozott kivételes lélek. A művészi lélek világát megérteni kell, de nekünk mégis a nemzeti lélek megértésére és az emberi nagy feladatok fölfogására kell nevelnünk.

Ha a rajz megtanít látni, ha a művészet megtanít szemlélni: az erkölcsi igazság az egyetlen vallás, melyet a vallás üdv ígéreteivel megszentelve kell az ifjú lélekbe varázsolni. Nemcsak szent énekeket, nemcsak erényhősöket kívánok én Platonnal, de csak oly művészetet, mely a nemzeti kötelességek nehéz munkájához szükséges ihletet viszi az ifjú szívbe.

Magát a kérdést egy elnöki megnyitó keretében kifejteni lehetetlen, hiszen még nem is szóltam a zenei oktatás nagy jelentőségéről, melyre nézve Platon és Aristoteles egyetértének. A görögöknél az atletika a test, a zene a lélek rythmusát adta meg. Mi a zenét csodálatos mértékben elhanyagoljuk. Az æsthetikai nevelés tárgyában történt felszólalások közül csak egyre emlékszem, mely a zenét érinté. Ez is mutatja, hogy nem oly könnyen megoldható az æsthetikai nevelés kérdése.

Épen ezért, most, midőn a Pædagogiai Társaságnak ez évi közgyűlését megnyitom, kérve kérem tisztelt kartársaimat, tartsunk össze, dolgozzunk közös egyetértéssel azon, hogy erős pædagogiai közvéleményt alkossunk, mely őszinte, nyílt, becsületos meggyőződéssel nem egyes fölvetett jelszavak rabja, de a tapasztalatok által megérlelt, erkölcsi és nemzeti eszményektől vezérelt irányban mérlegeli és vitatja meg a nevelés összes kérdéseit, mert a nevelés összes kérdéseinek helyes megoldása *együtt* alkotja a valódi pædagogiai megoldást.

Plutarchos figyelmeztet rá, hogy nem nyargalás közben kantározzák fel a lovakat, hanem a futtatás előtt: mi törekedjünk, hogy társaságunk a józan pædagogiai közvélemény megalkotása útján ne a jelszavak által vezettség, de a jelszavak gyakorlati értékét és következményeit mérlegelje. Ezzel megbecsülhetetlen szolgálatot teszünk, mert gondolatokat ébresztünk, a lelkesedést irányítjuk és a nemzeti erők nemes harmoniájának létrejöttét mozdítjuk elő.

Ezzel a Magyar Pædagogiai Társaság VIII. közgyűlését megnyitottnak nyilvánítom.

A nagygyűlés éljenzéssel és tapsokkal jutalmazta az elnök nagyérdekű megnyitóját.

II. Emlékbeszéd *Zichy Antal* tiszteleti tag fölött. Tartotta *Verédy Károly* (I. folyóiratunk jelen számában).

A nagygyűlés a szép megemlékezésért köszönetet mondott a felolvasónak.

III. Kovács János titkár évi jelentését következőkben adja elő:

Tisztelt Társaság!

Föltűnő eredményekről, különös eseményekben gazdag esztendőről nem tudok számot adni, de számot adhatok a folytonos, kitartó munkának egy esztendejéről, mely megint egy lépéssel közelebb vitt célunkhoz, mely a magyar közoktatásügy szellemi tartalmának növelése, és a köztudatban folytonos erősítése annak a meggyőződésnek, hogy hazánk minden iskolája egyaránt a nemzeti művelődést szolgálván, e közös cél kapcsolatokat, közös szempontokat létesít a közoktatás valamennyi munkása között, s azért minden egyes a maga területén nagyobb céltudatossággal működhetik, ha tájékozva van a saját munkájának az összeség munkájához való viszonyáról. Ezen köztudat erősödése vezet el fokozatosan egy megállapodott, erős iskolai közvéleményhez, a mely a legbiztosabb szabályozója az iskolaügy fejlődésének. Az elmúlt évben megint szaporodtak azok a jelenségek, a melyekből egy ilyen közvélemény alakulására lehet következtetni, és fölismerhető, hogy Társaságunk mindinkább kristályosodási középpontjává lesz ezen alakulatnak.

Sor szerint és jelentőség szerint is első mozzanat ebben a tekintetben *elnökünknek* a múlt évet *megnyitó beszéde*, melynek tárgyául a polgáriskolák reformjának kérdését választotta. Kulturális szükségleteink egyetemes szempontjából tárgyalja a kérdést, mely álláspont magaslátáról kellő arányokban tűnik ki egyfelől: a polgáriskolai reform széleskörű és mélyreható jelentősége, másfelől, a kérdés némely szenvedélyesen vitatott részleteinek alárendelt volta, a melyek miatt nem volna érdemes a megoldást tovább halogatni. Ez a beszéd máig is állandóan foglalkoztatja a polgáriskolai körökét s általában mindazokat, a kik a polgáriskola kérdését tárgyalják s üdvös hatása mutatkozik ezen tárgyalásokban.

Ezzel kapcsolatban említem föl folyóiratunk azon cikksorozatát, mely a polgáriskolai kérdés vitás vagy homályos részleteit veszi tárgyalás alá.

Látszólag szintén ezzel kapcsolatos két fölolvasás, a melyet *Gyulay Béla* és *Geöcze Sarolta* r. tagok «*A polgári leányiskolák reformjáról*», illetőleg «*A polgári és felsőbb leányiskolákról*» tartottak. Látszólag, mondom, mert a fiú és leánypolgáriskolák ügye kevésbé függ össze, mint a közös név után föltételeznők; egyik a

másik nélkül megoldható. Jelenleg a fiúiskolák kérdése tartja teljesen lefoglalva az érdeklődést, ennek tulajdonítható, hogy az említett két kiváló értekezés nem keltette most a megérdemelt visszhangot. De ha a fiúiskolák kérdése szerencsés megoldást nyerend s ezzel az érdeklődés fölszabadul, akkor ezen két fölolvadás biztos alapjául szolgálhat a további tárgyalásoknak.

A népiskola egyik fontos aktuális kérdését vette *Földes Géza* r. tag székfoglaló beszéde tárgyául: «*Szükséges-é külön tanterv az osztatlan népiskola számára?*» Az előadóval együtt a nagyszámú hozzászólók oly egyhangú «nem»-mel feleltek a kérdésre, hogy ennek folytán a már elintézettnak tekintett ügy újabb megfontolás tárgyává tétetett. A folyóiratban *Somogyi Géza* cikke foglalkozott ugyanezen kérdéssel.

Szintén a népiskola körébe vág *Juba Adolf* kültag alapos tanulmánya «*A gyöngyetehetségűek iskoláztatásáról*». A kormány megbízásából tett külföldi tanulmányútjának tapasztalatai alapján teszi meg ebben a külön iskolázásra irányuló javaslatait. A Társaság elhatározta, hogy e tanulmányból külön lenyomatokat bocsát a kormány és a fővárosi tanfelügyelőség rendelkezésére, terjesztés céljából. Vajha sikerülne vele elosztatni az eddigi tárgyalásokban mutatkozó elfogult megítélését e kérdésnek.

A népoktatás intenzitását legbensőbbben érintő ügy «*A tanítóképző tanárok képzése*», melynek fejlődését és kialakulását *Kovács János* r. tag fölolvadása ismertette abból az alkalomból, hogy a Közoktatási Tanács elkészítette erre vonatkozó javaslatát. Az ügy előkészítésében jelentékenyen részt vett Társaságunk a múltban is. Általában kevés kérdéstről lehet elmondani, hogy alapos előkészítés után annyira határozottan alakult volna meg az összes érdekelt körök közvéleménye, mint épen ebben, s épen ezért a fölolvadás idején a Közoktatási Tanács javaslatával már befejezettnak lehetett gondolni a kérdést. Azóta megint visszaesett ez ügy a kísérletezés állapotába, remélhető azonban, hogy most már csak rövid időre.

A népiskolákat érdeklő volt *Nagy László* r. tag előterjesztése «*A Br. Wodianer Albert-féle tanítói alapítványról*».

Általános érdekű *De Gerando Antonina* r. tag fölolvadása a tanítás művészetéről és *Weszely Ödön* kültag alapos tanulmánya «*A magyar írásbeli dolgozatokról*», melynek egyik részét novemberi ülésünkön olvasta föl.

Tisztán a középiskolákra vonatkozott *Kemény Ferencz* kültag referáló előadása «*A testi nevelés állapoláról a magyarországi középiskolákban az 1897/8 iskolai év végén*».

Felsőbb oktatásunk egyik régóta vitatott kérdése: a *középsiskolai tanárképzés* sűrűn foglalkoztatta a mult évben Társaságunkat. Először *Heinrich Gusztáv* elnök tárgyalta májusi ülésünkön tartott előadásában, abból az alkalomból, hogy a tanárképző épen új szervezés alatt állott. Hogy az általa kitűzött irányelvek érvényesülni is fognak; arra megvan a biztosíték abban, hogy épen ő neveztetett ki az ujonnan szervezett tanárképző intézet igazgatójává.

Tanárképzésünknek különösen egyik intézményével, a *gyakorló főgymnasiummal* foglalkozik *Waldapfel János* r. tag novemberi fölolvásása, mely tüzetesen ismerteti ezen intézmény feladatait és eljárásának rendszerét.

A tanárképzés külföldi intézményeit ismerteti folyóiratunk két cikke. Egyik *Csengeri János* r. tagnak a tanárképzés legelőbbkelő intézetéről, az *École normale supérieure*ről, tanulmányútjában tett közvetlen tapasztalatai alapján írott ismertetése. A másik *Schneller István* r. tag tanulmánya, a ki a kormánytól a tanárképzés szolgálatában álló intézmények tanulmányozására Németországba küldetvén, erről szóló jelentésének egy részét folyóiratunkban tette közzé. E jelentés kapcsán a pædagogia elméletének és gyakorlatának sok fontos és aktuális kérdését érinti és veti felszínre, a melyeknek megvitatása nagy mértékben előmozdítaná pædagogiai fölfogásunk tisztulását.

Ezekben soroltam föl az üléseinken megvitatott tárgyakat, kiterjeszkedvén a folyóiratnak ezekkel kapcsolatos cikkeire is. Messzire vezetne, ha ezen keretből kilépve, föl akarnám sorolni a folyóiratban megjelent többi kiváló dolgozatot; csupán a folyóirat gazdag irodalmi rovatára akarok még rámutatni, a mely a hazai és külföldi pædagogiai irodalomról bőségesen tájékoztatta a t. tagtársakat. Ezen rovatra hárul a jövőben a Társaság novemberi ülésében hozott határozat végrehajtása, hogy a *gyermek és ifjúsági irodalom* újabb termékeinek értékéről tájékoztassa a tagtársakat s általuk a közönséget. Ezen határozat előzményeiből főlemlitem, hogy előbb a Tanügyi Kongresszus egyik szakosztálya, azután egy vidéki tanítóegyesület kérte föl erre a Társaságot. Az iskolai köröknek Társaságunk iránti bizalmáról tesz ez tanúságot.

Társaságunk mindinkább mint a hazai iskolai mozgalmak középpontja, folyóiratunknak általánosan elismert magas színvonalára, ezek azok az eredmények, a melyeket az elmondottak összefoglalásaként elvonhatunk. Elég siker arra, hogy munkakedvünket ébren tartsa és biztasson többnek elérésére.

Ezen eredmények másodikának főbiztosítéka volt a szerkesztő, *Négyesy László* személye. Azért bizonyára sajnálattal vették tudomásul a t. tagtársak a folyóirat decemberi füzetének bucsúszavából, hogy soknemű elfoglaltsága miatt a szerkesztéstől visszalépett. Indítványozom, hogy a visszavonuló szerkesztőnek a folyóirat és a Társaság érdekében 4 éven át kifejtett buzgó munkásságáért s azzal szerzett érdemeiért a Társaság köszönetét nyilvánítsa és azt jegyzőkönyvbe iktassa.

Ismeretes a t. tagtársak előtt, hogy *Hegedűs István* alelnök a Társaság megbízásából sajtó alá rendezte, a latin dolgozatokat is lefordítván, *Apáczai Csere János paedagogiai munkáit*. Ez évben megjelent a mű a Franklin Társulat kiadásában s úgy a napi, mint a szaksajtó osztatlan elismeréssel és örömmel fogadta. Sajnos, hogy nem adhatta ki maga a Társaság, a mint tervezve volt, hogy ezen igazán nemzeti művel kezdje meg a kiadandó paedagogiai munkák sorozatát. A paedagogiai irodalom fejlesztésének ez az útja egyelőre még zárva van előttünk. De az irodalomnak mindegy, hogy ki adja ki a könyvet, egyképen gazdagodik tőle. A cél elérésének ez is egyik módja, ha a Társaság a munka szellemi részét szolgáltatván, akad kiadó, a ki az anyagiakra vállalkozik. Hogy a jövőben is vállalkozzék, azt elősegíthetjük, ha a most megjelent művet magán- és iskolai könyvtárainknak sietünk megszerezni.

Mult évi nagygyűlésünk a két megüresedett rendes tagsági helyet *Beke Manó* gyakorló főgymnasiumi tanár, egyetemi magántanár és *Walter Gyula* esztergomi kanonok megválasztásával töltötte be. Az elmúlt évben a rendes tagok száma teljes maradt. Az azelőtti év nagy veszteségeitől megkímélte az isten a Társaságot. Akkor elhalt jeleseink emlékének kegyeletes fölújítása maradt ránk. Ezt tette a mult évi nagygyűlésen *Alexander Bernát* r. tag *Klamarik János* tiszteletbeli elnök fölött mondott, az elhunythoz méltó emlékbeszédében, és mostani gyűlésünkön *Verédy Károly* alelnök, *Zichy Antal* tiszteletbeli tag emlékének adózyán.

A kültagok sorába beléptek a mult évben 59-en; ezzel egyensúlyt tart a 60-ra menő apadás s így a kültagok száma nem válto-

zott. Az apadásnak csak kis része esik az önként kilépőkre, a túlnyomó rész régi hátralékos, a kik a mult évi elnökségi ülés egy határozata értelmében törültettek. Olyanforma válogatás, a milyennek annak idején Gedeon vetette volt alá harczosait, megtartván a megbízhatókat.

Pénzügyeink állapota a tavalyihoz hasonló. A rendes tagok közül *Waller Gyula* 200 koronás alapítványt tett, *Inczédy Dénes* pedig 100 koronát ajánlott a Társaság czéljaira a szokásos évi törlesztéssel. Államsegélyül tavalyi költségvetésünk 2000 koronát irányzott elő, utalványoztatott 1000 korona. Hálás köszönettel fogadtuk és törhetetlen reménységgel ismét 2000 koronát irányoztunk elő a folyó évre. Kényszerített rá mérlegünk negativ volta, melynek okozója az első évekből fenmaradt nagy nyomdai adósság, mely az államsegély leszállítása óta csak nagyon lassan apasztható.

Jelentésem befejezván, indítványozom, méltóztassanak az elnökséget megbízni, hogy fejezze ki a Társaság köszönetét a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a nyújtott segélyért, továbbá a M. T. Akadémia elnökségének, a miért üléseinknek szállást adott. Méltóztassanak indítványaimat elfogadni és jelentésemet tudomásul venni.

A Társaság helyesléssel tudomásul vette a jelentést s egyúttal köszönetet mondott a titkárnak buzgó tevékenységeért.

IV. Titkár bemutatja Négyesy László szerkesztő levelét, melyben soknemű elfoglaltságára való tekintetből a Társaság lapjának szerkesztéséről lemond.

A Társaság sajnálattal veszi tudomásul lemondását s jegyzőkönyvi köszönetet szavaz sok évi buzgó szolgálataiért és jeles működéséért. Egyúttal elhatározza, hogy a jövő évi választógyűlésig a titkárt bizza meg a folyóirat szerkesztésével.

V. Titkár javaslatára a Társaság köszönetet mond a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a M. P. T. támogatásáért. Ugyancsak köszönetet mondott a nagygyűlés a Magyar Tudományos Akademiának is, a miért üléseinek megtartására az Akadémia helyiségeit rendelkezésre bocsátotta.

VI. *Zsengery Samu* pénztárvizsgáló bizotts. tag bemutatja a zárszámadást és ennek kapcsán az eljáró bizottság tárgyalása alapján kijelenti, hogy a pénztár teljes rendben találtatott. A zárszámadást következőkben mutatja be.

A Magyar Pædagogiai Társaság 1899. évi zárószámlája.

Bevétel.	frt	kr.	Kiadás.	frt	kr.
Készlet 1898. évről	27	11	Törlesztés a Franklin-		
Hátralékokból	235	50	Társulatnál	500	—
Folyó évi tagdíjakból	727	—	Irói és szerk. tisztelet-		
Régibb évfolyamok el-			díjak 1898-re utólag	300	—
adásából	12	05	Irói és szerk. tisztelet-		
Alapítványok kamataiból	42	19	díjak 1899-re... ..	500	—
Tiszteleti és rendes tagok			Titkári tiszteletdíj	100	—
adományaiából	150	—	Pénztárnoki tiszteletdíj	100	—
Segély a vallás- és köz-			Jegyzői tiszteletdíj	50	—
oktatásügyi miniszte-			Szolgáknak és kapusnak	15	—
riumtól	500	—	Hirdetésekre	11	10
			Ügykezelési költségek		
			1898-ra	13	55
			Ügykezelési költségek		
			1899-re (levelezés,		
			pénzb., szállítás stb.)	51	70
			Összesen: 1636	80	
			Pénztárkészlet 1898. évi		
			decz. 31-én	57	05
	<u>1693</u>	<u>85</u>		<u>1693</u>	<u>85</u>

Budapest, 1899 decz. 31-én.

György Aladár s. k.
ellenőr.Dr. Gyulay Béla s. k.
pénztárnok.

A pénztári könyveket 1899 január 1-től 1899 december 31-ig átvizsgáltuk, úgy a bevételeket, mint a kiadásokat az okmányokkal és tagsági könyvekkel egybehasonlítottuk, és megegyezőknak találtuk. A kimutatott 57 frt 5 kr., vagyis 114 k. 10 fill. pénztári készlet készpénzben és a 975 frt, vagyis 1950 korona alapítványtőke egy pesti hazai első takarékpénztári és egy pesti magyar kereskedelmi bank betétkönyvecskéjében, 50 frt pedig egy italméresi jog kártalanítására kibocsátott 03,908. sz. 4¹/₂ %-al kamatozó kötvény előttünk bemutatott. Ezek alapján a pénztárnoknak a fölmentvényt megadni kérjük.

Budapesten, 1900 január hó 19-én.

Radó Vilmos s. k.,
számvizsgáló bizottsági tag.Dr. Zsengeri Samu s. k.,
számvizsgáló bizottsági tag.

A nagygyűlés a pénztárosnak a felmentvényt megadja és fáradtságos működéséért köszönetet mondott. Jövő évi pénztárvizsgáló bizottságba beválasztottak: Radó Vilmos, Zsengery Samu, György Aladár.

VII. *Gyulay Béla* pénztáros a következő előterjesztést mutatja be az 1900 évre megállapítandó költségvetésre vonatkozólag.

1900. évi költségelőirányzat.

Bevétel.			Kiadás.		
	kor.	fill.		kor.	fill.
Pénztárkészlet 1899 végén	114	10	Írói és szerk. tisztelet-		
Hátralékokból	600	—	díjak 1899-re	800	—
Folyó évi tagdíjakból	1400	—	Írói és szerk. tisztelet-		
Régibb évfolyamok el-			díjak 1900-ra	2000	—
adásából	20	—	Titkári tiszteletd. 1900-ra	200	—
Alapítv. kamataiból	84	—	Pénztárnoki tiszteletdíj	200	—
Tiszteleti és rendes ta-			Jegyzői tiszteletdíj	100	—
gok ajándékaiból	200	—	Szolgáknak és kapusnak	30	—
Segély a vallás- és köz-			Hirdetésekre	30	—
oktatásügyi miniszter-			Ügykezelési költségekre	100	—
től	2000	—	Tartozás a Franklin-		
A M. Tud. Akadémiától	400	—	Társulatnál	1600	—
	<u>4818 10</u>				
Marad fedezetlen kiadás	241	90		<u>Összesen : 5060 —</u>	

Budapest, 1900 január 20-án.

Az elnökség nevében

Dr. Gyulay Béla s. k.,
pénztárnok.

A nagygyűlés észrevétel nélkül elfogadja a bemutatott költségvetést.

VIII. Titkár bejelenti még, hogy Társaságunkba külső tagokul be lépni óhajtanak :

Sármay József (Budapest), Hoffmann Frigyes dr. (Budapest), Farkas Imre (Mezőtúr), Dobóczy Lajos (Brezsnóbánya), Groszmann Ábrahám (Torda), Józsa Dániel (Ujpest), Ember Sándor (Szinyérváralja), Juhász János (Szerencs), Möszi Gyula (Balaton-Füred), Volosin Ágoston (Ungvár), Serédi Marcell (Esztergom), Tóth Julia (Ó-Moravicza), Endre János (Ujpest), id. Such János (B.-Csaba), Szeywarth Gyula (Füzitő), Nickmann Rezső (Pa Szt-Benedek), Bleyer Jakab dr. (Budapest), Pap Illés (Budapest), Dallos Sándor (Budapest), Hetser János (Zólyom), Abaffy Béla (Makó), Gyulai Ágost dr. (Budapest). — Fölvétetnek.

Az ülés véget ér.